

Актуальні законодавчі зміни в ОСЦПВВНТЗ

Страхування цивільної відповідальності автовласників перед третіми особами є перевіреним світовою практикою надійним механізмом забезпечення відшкодування шкоди потерпілим від дорожньо-транспортних пригод. При використанні будь-якого механізму з'являються нові ідеї щодо його удосконалення. Оскільки цей вид страхування в Україні регулюється законом, то і кардинальні зміни мають вноситися на законодавчому рівні.

Останні суттєві зміни до Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» від 01.07.2004 №1961-IV, прийняті Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» від 05.07.2012 №5090 (далі – Закон №5090), передбачають комплексний підхід до врегулювання відносин у сфері згаданого виду обов'язкового страхування.

Основою Закону №5090 є норми, що вносять зміни у визначення розміру виплат страхового відшкодування. У першу чергу – запровадження мінімальних гарантованих страхових виплат за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю потерпілих від дорожньо-транспортних пригод. Це нововведення є особливо необхідним, оскільки потерпілі та їхні близькі, враховуючи тяжкий моральний та фізичний стан, не завжди звертають увагу на необхідність збереження документального підтвердження витрат на лікування.

Нова система визначення розміру від-

шкодування надасть можливість отримати гарантовані мінімуми страхового відшкодування, які розраховуються залежно від розміру мінімальної місячної заробітної плати, що встановлювалася на дату настання страхового випадку:

- 1/30 розміру мінімальної місячної заробітної плати за кожен день лікування, підтверджений відповідним закладом охорони здоров'я, але не більше 120 днів;

- 36 мінімальних місячних зарплат у разі встановлення I групи інвалідності;

- 18 мінімальних місячних зарплат у разі встановлення II групи інвалідності або визнання неповнолітньої особи дитиною-інвалідом;

- 12 мінімальних місячних зарплат у разі встановлення III групи інвалідності.

Отримання такого мінімуму не є перешкодою для компенсації документально підтверджених витрат, розмір яких перевищує цей мінімум.

Також позитивними є зміни у порядку визначення моральної шкоди. Чинні положення Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» для отримання відшкодування за моральну шкоду вимагають обов'язкової наявності у страховика судового рішення і передбачають можливість такої виплати лише потерпілим. Зазначена ситуація змушує потерпілих для отримання відшкодування за свої моральні страждання звертатися до судових органів. Нові положення, натомість, передбачають виплату моральної шкоди у розмірі 5% від страхового відшкодування за шкоду, спричинену здоров'ю

травмованого. Крім цього, запроваджується страхове відшкодування моральної шкоди близьким загиблого (чоловіку/дружині, батькам та дітям) та встановлюється фіксований загальний розмір такої виплати – 12 мінімальних місячних заробітних плат, які розподіляються між усіма близькими загиблого рівними частинами.

Слід відмітити, що норми згаданого виду обов'язкового страхування приводяться у відповідність до норм Цивільного кодексу України у частині виплат утриманцям загиблого годувальника. Зокрема, розширюється коло осіб, які мають право на страхове відшкодування у зв'язку із смертю годувальника, і скасовується врахування при здійсненні таких страхових виплат пенсій, що призначені у зв'язку із втратою годувальника. Враховуючи, що доходи багатьох померлих були незначними, є особливо актуальним запровадження гарантованої мінімальної страхової виплати утриманцям – загальний розмір її складатиме 36 мінімальних місячних заробітних плат, встановлених на день настання страхового випадку.

Враховуючи різні підходи у обґрунтованості витрат на поховання, в тому числі, керуючись судовою практикою щодо обмежень таких виплат розмірами граничної вартості стандартних пам'яток у відповідній місцевості (в умовах, коли такі статистичні дані не завжди наявні), нові положення цього виду обов'язкового страхування передбачають відшкодування таких витрат на підставі підтвердних документів та у межах 12 мінімальних місячних заробітних плат, встановлених на день настання страхового випадку.

СТРАХУВАННЯ

Також унормовано питання врахування розміру податку на додану вартість. Згідно з положеннями Закону №5090: «Якщо відшкодування витрат на проведення відновлювального ремонту пошкодженого майна (транспортного засобу) з урахуванням зносу здійснюється безпосередньо на рахунок потерпілої особи (її представника), сума, що відповідає розміру оціненої шкоди, зменшується на суму визначеного відповідно до законодавства податку на додану вартість. При цьому доплата в розмірі, що не перевищує суми податку, здійснюється за умови отримання страховиком (у випадках, передбачених статтею 41 цього Закону, – МТСБУ) документального підтвердження факту оплати проведеного ремонту».

Запровадження підвищення якості послуг зі згаданого виду обов'язкового страхування потребує певного перехідного періоду. Тому зазначені новації у частині розрахунку страхового відшкодування набирають чинності з 05.02.2013 і стосуватимуться страхових випадків, що сталися за договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, укладеними не раніше зазначеної дати.

З 05.11.2012 набрали чинності інші норми Закону №5090 у частині поширення договору обов'язкового страхування щодо осіб. Так, змінилося визначення терміну «особи, відповідальність яких застрахована». Якщо у попередній редакції пункту 1.4 статті 1 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» такими особами визнавалися «страхувальник та інші особи, які експлуатують забезпечений транспортний

засіб на законних підставах», то чинна редакція цього пункту передбачає не експлуатацію забезпеченого транспортного засобу на законних підставах, а встановлює іншу вимогу – «правомірність володіння забезпеченим транспортним засобом».

Необхідність внесення таких змін обумовлена тим, що значення поняття «володіння» на відміну від «експлуатації» є правовим терміном. Право володіння є правом особи тримати річ. Тому законодавець передбачив поширення дії договору цього виду обов'язкового страхування на будь-яку особу, що правомірно володіє забезпеченим транспортним засобом. Зазначене положення передбачає принцип, за якого будь-яке володіння є правомірним, якщо інше не встановлено законом або рішенням суду. Таким чином, не учасники дорожньо-транспортної пригоди мусять доводити факт «правомірності володіння забезпеченим транспортним засобом», а навпаки, страховик для спростування цього факту має довести це нормою закону або рішенням суду.

Згідно з новими положеннями Закону №5090 у разі зміни власника забезпеченого транспортного засобу договір страхування зберігає чинність до закінчення строку його дії, а до особи, яка прийняла такий транспортний засіб у свою власність, переходять права та обов'язки страхувальника.

Щодо фінансового забезпечення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів законодавчо запроваджені заборони:

– встановлювати або пропонувати встановити розмір страхового платежу за договором внутрішнього обов'язкового

страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, розрахований в інший спосіб, ніж передбачено законодавством з цього виду обов'язкового страхування;

– будь-яких стягнень з централізованих страхових резервних фондів МТСБУ, крім пов'язаних з регламентними виплатами, що проводяться за рахунок такого фонду. У разі банкрутства страховика або його ліквідації залишки коштів, сплачених ним до централізованих страхових резервних фондів МТСБУ, не можуть бути включені до ліквідаційної маси і залишаються у централізованих страхових резервних фондах МТСБУ.

Законом №5090 передбачено, що його норми не застосовуються до договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, укладених до набрання чинності цим Законом. Зазначена позиція законодавця узгоджується з положеннями інших законодавчих актів.

Виходячи з положень частини першої ст. 999 Цивільного кодексу України, частини третьої ст. 179 та ст. 355 Господарського кодексу України, Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» слід розглядати як акт законодавства, що містить вказівку на обов'язковість укладення договорів цього виду страхування, а також встановлює загальні умови здійснення цього виду обов'язкового страхування та вимоги до таких договорів страхування. Згідно з нормами законодавства (ст. 979 ЦКУ, частина перша ст. 354 ГКУ, частина перша ст. 16 Закону України «Про страхування») зобов'язання страховика та страхувальника з такого договору страхування виникають на підставі договору страхування, який укладається з дотриманням вимог законодавства (частина сьома ст. 179 ГКУ). Законодавчі акти мають прямі приписи щодо виконання страховиком зобов'язань на умовах, встановлених саме договором страхування, зокрема, щодо строку та порядку здійснення страхової виплати (ст. 990 та п. 3 частини першої ст. 988 ЦКУ, п. 3 частини першої ст. 20 та частина перша ст. 25 Закону України «Про страхування»).

Таким чином, зміна умов Закону не припиняє дії раніше укладеного договору цього виду обов'язкового страхування та не змінює права та обов'язки його сторін.

Вбачається, що зміни, запроваджені Законом №5090, вже найближчим часом приведуть до підвищення рівня соціального захисту потерпілих від наслідків дорожньо-транспортної пригоди.

